

Research Paper

Sociological explanation of quality of life and its role in social acceptance of working women in Arak city

Maryam Mohsenabadi¹, Masoumeh Motlagh^{*2}, Faranak Seyedi³

1.Department of Sociology, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran.

2.Department of Sociology, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran.

3.Department of Sociology, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran.

ARTICLE INFO

PP: 663-682

Use your device to scan and
read the article online

Keywords: *Sociology, quality of life, social acceptance*

Abstract

Quality of life, as a multidimensional indicator, reflects the economic, social, cultural, and psychological status of individuals in society and can play a decisive role in the social acceptance of working women. In Arak, as one of the industrial and immigrant centers of the country, structural changes in the labor market and cultural developments make it necessary to examine this issue sociologically. The main issue of the present study is to identify the relationship between the dimensions of quality of life (economic, psychological, social, and health) and the level of social acceptance of working women in this city. The main goal is to explain how quality of life indicators affect the social acceptance of working women and provide a scientific analysis of the link between their livelihood status and social status. The central question of the research is: "What effect does the quality of life of working women in Arak have on their level of social acceptance? This study was conducted with a descriptive-analytical approach and survey method. The statistical population includes working women aged 20 to 60 in Arak, 300 of whom were selected through stratified random sampling. The data collection tool was the World Health Organization Quality of Life Standard Questionnaire (WHOQOL-BREF) and the localized social acceptability scale. The data were analyzed using Pearson correlation tests and multivariate regression. The findings showed that there is a positive and significant relationship between overall quality of life and social acceptability of working women ($p < 0.01$). Economic dimensions and social support had the greatest impact in explaining social acceptability. The results indicate that improving working conditions, improving job security, and strengthening support networks can lead to increased social status and acceptance of working women. These results highlight the need for social policies and urban planning based on improving women's quality of life to strengthen social capital and reduce gender discrimination.

Citation: Mohsenabadi, M. , Motlagh, M. and Seyedi, F. (2024). **Sociological explanation of quality of life and its role in social acceptance of working women in Arak city.** *Geography (Regional Planning)*, 14(57), 663-682

DOI: 10.22034/jgeoq.2025.536538.4305

* **Corresponding author:** Masoumeh Motlagh, **Email:** m-motlagh@iau.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

Man needs to adapt to his environment in order to continue his life. Socialization is a two-way process between the individual and the environment in which he lives. And as long as this two-way relationship continues, socialization will continue and social acceptance is the essence and product of this process. Among the various motives for gaining acceptance and popularity, it may not be wrong to say that the most fundamental and comprehensive motive is the "desire for manifestation." Humans inherently desire to manifest and be seen. Some theorists consider one of the most important problems of society to be finding a way to gain social acceptance in the complex, diverse, and challenging social environments of the present era. Social acceptance is considered a spiritual need of women, and it leads to valuable steps towards their evolution and elevation. Investigating and studying the attitudes of women of different generations towards ways of gaining social acceptance has made us more familiar with many social changes in behaviors, tendencies, harms, and the type of orientation, and its results are very important in better planning by those responsible for cultural and social fields and in preventing the emergence of many social harms.

Methodology

The present research method is a survey method, considering the nature and situation under study. And quantitative research, using sampling methods, considers a part of the target statistical population and collects the desired information by sending survey forms in the form of questionnaires, etc. The results of statistical analysis of such data form the results of quantitative research. In this way, by receiving the results of quantitative research, after a precise understanding of these numbers, the future of a product or service can be predicted according to the proposed model and we will be able to make changes accordingly. Field studies and library studies will also be used to collect information. The statistical population of the research is working women in Arak, and the sample in question was carried out using proportional stratified sampling. According to the

statistical yearbook of Markazi province, which is available on the website of the Statistical Center of Iran. In this research, considering that several standard questionnaires have been combined in this research; therefore, the researcher, after translating them, has used face validity to examine the validity of the questionnaire; In this way, the questionnaire was given to eleven experts and they were asked for their opinions on each question and its ability to assess the relevant goal. With their opinions, minor amendments were made to the questionnaire and finally the validity of the questionnaire was confirmed by them. Also, in order to measure the reliability of the research, Cronbach's alpha coefficient, which is a type of reliability coefficient that shows how the items in a set are appropriately tied to each other, was used. For this purpose, the researcher distributed 30 questionnaires in the initial sample of the research and after collecting and using the Cronbach's alpha test, considering that the reliability of each variable and also the reliability of the entire questionnaire is higher than 0.7 (the permissible value), it can be claimed that the questionnaire of this research has sufficient reliability.

Results and Discussion

The aim of this study was to sociologically explain the quality of life and its role in the social acceptance of working women in Arak. The central question of the study was "What effect does the quality of life of working women in Arak have on their level of social acceptance?" and based on that, the main hypothesis was that "there is a positive and significant relationship between the quality of life and the level of social acceptance of working women." Now, by reviewing the findings and statistical and qualitative analyses, we can accurately answer this question and hypothesis and assess the position of the results in the existing research literature. The statistical findings showed that all dimensions of quality of life - physical health, mental health, social relations, and economic conditions - have a positive and significant relationship with social acceptance, although the intensity of this relationship varies among different dimensions. The strongest correlation was

observed between economic conditions and social acceptance ($r \approx 0.53$), followed by social relations ($r \approx 0.46$), mental health ($r \approx 0.41$), and finally physical health ($r \approx 0.32$). Multivariate regression analysis also confirmed that the two dimensions of "economic conditions" and "social relationships" have the greatest contribution to predicting the level of social acceptability, and in total, they explain about 42% of the variance in social acceptability.

Conclusion

From the perspective of hypothesis testing, all quantitative and qualitative evidence confirmed the main hypothesis of the study that there is a positive and significant relationship between quality of life and social acceptance of working women. Even after controlling for demographic variables such as age, marital status, and education level, the relationship between quality of life and social acceptance remained stable. This statistical strength indicates that quality of life, as a multidimensional construct, is a key variable for explaining the level of acceptance of working women in society. Therefore, policymakers and social planners should consider improving quality of life not only as a welfare goal but also as a tool to strengthen gender equality and increase social capital. Based on the research results, several policy suggestions are made. First, the need to invest in improving the economic conditions of working women by increasing fair wages, creating equal opportunities for career advancement, and developing comprehensive insurance. Second, strengthening formal and informal social networks, including women's associations and neighborhood councils,

which can help increase social support and reduce feelings of isolation. Third, developing and implementing educational and cultural programs to change gender attitudes and reduce family resistance to women's employment. Fourth, improving urban support services such as affordable daycare and safe transportation, which can reduce the double burden on working women. As a general conclusion, it can be said that the present study presented a multi-layered picture of the relationship between quality of life and social acceptance of working women in Arak city. This picture shows that quality of life is a concept beyond material well-being and includes a combination of physical and mental health, social relationships, and economic conditions that, in interaction with the cultural and economic structures of society, determine the level of acceptance of working women. The findings revealed that improving the quality of life, especially in economic and social dimensions, not only increases individual well-being but is also directly effective in strengthening social capital and reducing gender discrimination. At the same time, cultural barriers and traditional attitudes can still slow down or limit the process of social acceptance. Therefore, a comprehensive approach that focuses on both improving objective indicators of quality of life and changing cultural norms is necessary. Such an approach is consistent with the theories of human development and gender equality and can lead to increased participation of women in social, political and economic spheres. In other words, investing in the quality of life of working women is investing in sustainable and balanced development of society.

between dimensions of cultural intelligence and cultural capital on organizational anti-citizenship behaviors.

References

1. Amiri, Shahrokh, Khodami, Rasek, Karamatollah. (2021). Investigating the effect of cultural and economic capital on the political culture of Shiraz citizens (with emphasis on a comparative study of those born before and after the 1960s). *Sociological Studies*, 51(14), 145-165.
2. Bordbar Gholamreza, Soltani Saeideh, Bordbar Hasti. (2021). Investigating the relationship
3. Hosseini, M. et al. (2011). "Social networks and acceptance of working women". *Quarterly Journal of Social Studies*, 12(3), 45-68.
4. Kazemi, R. et al. (2019). "Cultural factors affecting the acceptance of working women". *Iranian Journal of Sociology*, 20(2), 77-98.
5. Zarei, N. et al. (2021). "Investigating the relationship between income and social acceptance of women in

- industrial and service cities". *Journal of Iranian Sociology*, 22(1), 115–138.
6. Yazdan Panah, Roya, 1400, A Sociological Study of Changes in the Ways of Gaining Social Acceptance in Youth.
 7. Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241–258). Greenwood.
 8. Bourdieu, P. (2000). For a Scholarship with Commitment. *Profession*, 40-45.
 9. Dalziel, P. (2019). The Importance of Cultural Capital in Expanding Personal and National Wellbeing. *Journal of Asia-Pacific Studies*, 35, 329-341.
 10. Fraser, N. (2013). *Fortunes of Feminism: From State-Managed Capitalism to Neoliberal Crisis*. Verso.
 11. Habermas, J. (1984). *The Theory of Communicative Action*. Beacon Press.
 12. ILO. (2021). *Gender equality in the workplace: Global report*. International Labor Organization.
 13. Lee, S., & Kim, H. (2020). Women's employment and social acceptance in East Asian industrial cities. *Journal of Comparative Sociology*, 61(4), 589–612.
 14. Parsons, T. (1951). *The social system*. Free Press.
 15. Putnam, R. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American society*. Simon & Schuster.
 16. Rossetti, G., & Quinn, B. (2021). Understanding the cultural potential of rural festivals: A conceptual framework of cultural capital development. *Journal of Rural Studies*, 86, 46-53
 17. Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press.
 18. Walby, S. (1990). *Theorizing patriarchy*. Basil Blackwell.
 19. Weber, M. (1978). *Economy and society*. University of California Press.
 20. World Health Organization (WHO). (2022). *Mental health and social participation*. World Health Organization.
 21. World Health Organization. (2022). *Mental health and social participation*. WHO.

انجمن ژئوپلیتیک ایران

فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)

دوره ۱۴، شماره ۵۷، زمستان ۱۴۰۳

شاپا چاپی: ۶۴۶۲-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۲۱۱۲-۲۷۸۳

Journal Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>

مقاله پژوهشی

تبیین جامعه شناختی کیفیت زندگی و نقش آن در مقبولیت اجتماعی زنان شاغل شهر اراک

مریم محسن آبادی - گروه جامعه شناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

معصومه مطلق* - گروه جامعه شناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

فرانک سیدی - گروه جامعه شناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>کیفیت زندگی به‌عنوان شاخصی چندبعدی، بازتابی از وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و روانی افراد در جامعه است و می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در مقبولیت اجتماعی زنان شاغل ایفا کند. در شهر اراک، به‌عنوان یکی از مراکز صنعتی و مهاجرپذیر کشور، تغییرات ساختاری بازار کار و تحولات فرهنگی، ضرورت بررسی جامعه‌شناختی این موضوع را دوچندان می‌سازد. مسئله اصلی پژوهش حاضر، شناسایی رابطه میان ابعاد کیفیت زندگی (اقتصادی، روانی، اجتماعی و سلامت) و میزان مقبولیت اجتماعی زنان شاغل در این شهر است. هدف اصلی، تبیین چگونگی تأثیر شاخص‌های کیفیت زندگی بر پذیرش اجتماعی زنان شاغل و ارائه تحلیلی علمی از پیوند میان وضعیت معیشتی و جایگاه اجتماعی آنان می‌باشد. پرسش محوری تحقیق عبارت است از: «کیفیت زندگی زنان شاغل شهر اراک چه تأثیری بر سطح مقبولیت اجتماعی آنان دارد؟ این مطالعه با رویکرد توصیفی-تحلیلی و روش پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری شامل زنان شاغل ۲۰ تا ۶۰ سال شهر اراک است که با نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای، ۳۰۰ نفر انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه استاندارد کیفیت زندگی سازمان جهانی بهداشت (WHOQOL-BREF) و مقیاس مقبولیت اجتماعی بومی‌سازی شده بود. داده‌ها با آزمون‌های همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد میان کیفیت زندگی کلی و مقبولیت اجتماعی زنان شاغل رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (p < 0.01). ابعاد اقتصادی و حمایت اجتماعی بیشترین تأثیر را در تبیین مقبولیت اجتماعی داشتند. نتایج حاکی است ارتقای شرایط کاری، بهبود امنیت شغلی و تقویت شبکه‌های حمایتی می‌تواند به افزایش جایگاه اجتماعی و پذیرش زنان شاغل بینجامد. این نتایج، ضرورت سیاست‌گذاری‌های اجتماعی و برنامه‌ریزی شهری مبتنی بر ارتقای کیفیت زندگی زنان را برای تقویت سرمایه اجتماعی و کاهش تبعیض جنسیتی برجسته می‌کند.</p>	<p>شماره صفحات: ۶۶۳-۶۸۲</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p> <p>واژه‌های کلیدی: جامعه شناختی، کیفیت زندگی، مقبولیت اجتماعی</p>

استناد: محسن آبادی، مریم، مطلق، معصومه و سیدی، فرانک. (۱۴۰۳). تبیین جامعه شناختی کیفیت زندگی و نقش آن در مقبولیت اجتماعی زنان شاغل شهر اراک. فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)، ۱۴(۵۷)، ۶۶۳-۶۸۲

DOI: 10.22034/jgeoq.2025.536538.4305

* نویسنده مسئول: معصومه مطلق. ایمیل: m-motlagh@iau.ac.ir

Copyright © 2024 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

مقدمه

انسان برای ادامه حیات خود به سازگاری با محیط پیرامون نیازمند است. اجتماعی شدن فرایند دو جانبه میان فرد و محیط پیرامون اوست که در آن زندگی می‌کند. و تا زمانی که این ارتباط دو جانبه ادامه داشته باشد. اجتماعی شدن ادامه خواهد یافت و مقبولیت اجتماعی به عنوان عصاره و محصول این فرایند است. از بین انگیزه‌های متعدد جهت کسب مقبولیت و محبوبیت، شاید پربیراه نباشد که بگوییم بنیادی‌ترین و جامع‌ترین انگیزه، «میل به تجلی» است. آدمیزاد ذاتاً میل به تجلی و دیده شدن دارد. برخی از نظریه پردازان یکی از مهم‌ترین مشکلات افراد جامعه را پیدا نمودن شیوه‌ای برای کسب مقبولیت اجتماعی در محیط‌های پیچیده، متنوع و چالش برانگیز اجتماعی در عصر حاضر می‌دانند. مقبولیت اجتماعی به عنوان یک نیاز روحی زنان، مورد توجه آنان قرار می‌گیرد. باعث گام‌های ارزشمندی در راه تکامل و تعالی آنان گردد. بررسی و مطالعه نگرش زنان نسل‌های مختلف نسبت به شیوه‌های کسب مقبولیت اجتماعی ما را نسبت به تحلیل بسیاری از تغییرات اجتماعی در رفتارها، گرایش‌ها، آسیب‌ها و نوع جهت‌گیری آن بیشتر آشنا نموده و نتایج آن در برنامه‌ریزی هر چه بهتر مسئولان عرصه‌های فرهنگی و اجتماعی و در پیشگیری از بروز بسیاری از آسیب‌های اجتماعی بسیار حائز اهمیت است.

یکی از عوامل مرتبط با مقبولیت اجتماعی، سرمایه فرهنگی است. سرمایه فرهنگی یعنی قدرت شناخت و قابلیت استفاده از کالاهای فرهنگی در هر فرد که شامل تمایل‌های پایدار فرد است. و در خلال اجتماعی شدن فرد ایجاد می‌شود. به طور کلی سرمایه فرهنگی دارای سه منشأ پرورش خانوادگی و اجتماعی، آموزش‌های رسمی و مهارت‌های کسب شده ناشی از آن و فرهنگ شغلی است. سرمایه فرهنگی موتور محرک پیشرفت زنان جامعه در همه زمینه‌ها است و اگر زنان جامعه دارای سرمایه فرهنگی کافی نباشند. احتمال وقوع ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی افزایش می‌یابد. سرمایه فرهنگی با ریشه‌های زندگی اجتماعی مرتبط است و نقش تعیین کننده‌ای در زندگی اجتماعی، دستاوردهای حرفه‌ای و تخصصی و کیفیت زندگی زنان دارد. سرمایه فرهنگی شامل دانش‌ها، معرفت‌ها، مهارت‌ها و برتری‌های یک زن است که این امکان را می‌دهد تا مسأله‌ها، مشکل‌ها و چالش‌های زندگی را بهتر حل نماید و در جامعه به وضعیت‌ها و جایگاه‌های بالاتر و برتری دست یابد. بنابراین، سرمایه فرهنگی به زنان کمک می‌کند تا بتوانند. موقعیت خویش را در جامعه بهبود بخشند. و به مقبولیت اجتماعی خود بی‌فزایند. و حتی به سایر سرمایه‌ها از جمله سرمایه‌های اجتماعی و اقتصادی برای برخورداری از کیفیت زندگی مناسبی دست یابند.

رویکرد نظری

– سرمایه فرهنگی

این اصطلاح توسط پیر بوردیو^۱ جامعه‌شناس فرانسوی ابداع شده است. از زمانی که پیر بوردیو آن را بکارگرفت به طور گسترده‌ای مورد استفاده عموم مردم قرار گرفت. از نظر پیر بوردیو، سرمایه در یک سیستم مبادله‌ای مانند یک رابطه اجتماعی کار می‌کند و این اصطلاح بدون هیچ تمایزی برای همه کالاهای تجاری و نمادین بکار می‌رود؛ و سرمایه

¹ Pierre Bourdieu

فرهنگی در یک سیستم مبادله‌ای که شامل دانش فرهنگی انباشته‌ای است که سبب قدرت و مقام می‌شود، مانند یک رابطه اجتماعی کار می‌کند (پیربورديو، ۲۰۰۰).

سرمایه فرهنگی مجموعه‌ای از دانش، مهارت‌ها، ارزش‌ها، و آداب و رسوم است که فرد یا گروهی برای دستیابی به موفقیت اجتماعی و اقتصادی به کار می‌گیرند. این مفهوم توسط پیر بورديو، جامعه‌شناس فرانسوی، معرفی شد و شامل آموزش، زبان، هنر، و هنجارهای اجتماعی است. به طور کلی، سرمایه فرهنگی به عنوان یک عامل مهم در تعیین موقعیت اجتماعی افراد و گروه‌ها در جامعه مطرح است. به زبان ساده، بورديو سرمایه فرهنگی را به عنوان یک نوع سرمایه در نظر می‌گیرد که افراد می‌توانند از آن برای کسب جایگاه و موقعیت در جامعه استفاده کنند. این سرمایه به عنوان یک نوع "پول" یا "ارزش" در جامعه عمل می‌کند. که می‌توان از آن برای کسب قدرت، منزلت، و فرصت‌های اجتماعی استفاده کرد. بورديو معتقد بود: که سرمایه فرهنگی به طور نامتقارن در جامعه توزیع می‌شود. به عنوان مثال، افراد از طبقات متوسط و بالا به طور کلی سرمایه فرهنگی بیشتری نسبت به افراد از طبقات پایین دارند. این سرمایه می‌تواند به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به موفقیت‌های اجتماعی و اقتصادی افراد کمک کند. برای مثال، اگر فردی از یک خانواده با سرمایه فرهنگی بالا باشد، احتمال اینکه در مدرسه موفق شود، شغل بهتری پیدا کند، و جایگاه اجتماعی بالاتری داشته باشد بیشتر است.

سرمایه فرهنگی از نظر بورديو، نقش مهمی در تداوم و بازتولید نابرابری‌های اجتماعی دارد. به این معنا که افراد با سرمایه فرهنگی بالا به راحتی می‌توانند از موقعیت خود استفاده کنند و آن را به نسل‌های بعدی انتقال دهند، در حالی که افراد با سرمایه فرهنگی پایین‌تر، کمتر فرصت دارند تا به این سرمایه دسترسی پیدا کنند و آن را توسعه دهند. در مجموع، مفهوم سرمایه فرهنگی بورديو یک ابزار قدرتمند برای فهم تداوم و بازتولید نابرابری‌های اجتماعی در جامعه است. این مفهوم نشان می‌دهد که چگونه دانش، مهارت‌ها، و ارزش‌ها می‌توانند به عنوان یک نوع سرمایه عمل کنند و در تعیین موقعیت اجتماعی افراد و گروه‌ها نقش مهمی داشته باشند. سرمایه فرهنگی به مثابه ذخیره‌ای از دانش، مهارت‌ها، صلاحیت‌ها، خلاقیت‌های فرهنگی، قلمرو و نیز ابزار مهمی است که از طریق تولید، بازنمایی و بازتولید نابرابری‌های اجتماعی شکل می‌گیرد (مهدی و همکاران، ۱۴۰۱). سرمایه فرهنگی موتور محرک پیشرفت زنان جامعه در همه زمینه‌ها است و اگر زنان جامعه دارای سرمایه فرهنگی کافی نباشند احتمال وقوع ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی افزایش می‌یابد (روسیتی و کوئین^۱، ۲۰۲۱).

سرمایه فرهنگی شایستگی‌های زبانی و فرهنگی است و نقش مهمی در موقعیت و سلسله مراتب اجتماعی افراد به عهده دارد. بر اساس نظریه تمایز بورديو، دارندگان سرمایه فرهنگی زیاد، خود را با مصرف فرهنگ و هنر متعالی از بقیه متمایز می‌کنند. و داشتن سرمایه فرهنگی بدین معناست. که فرد می‌تواند خود را از الزامات زندگی روزمره جدا کرده به نوعی گزینش دلخواه در عرصه فرهنگ انجام دهد. همچنین داشتن سرمایه فرهنگی بالاتر به معنای داشتن توان شناختی بالاتر است. و گرایش به فرهنگ و هنر متعالی ناشی از شایستگی ارتباطی بیشتر دارندگان این ظرفیت شناختی و کنجکاوی بیشتر ایشان برای رمزگشایی از محصولات فرهنگی است (بردبار و همکاران، ۱۴۰۰). اصطلاح سرمایه فرهنگی در قیاس با سرمایه اقتصادی و نظریات، قوانین و تحلیل‌های مباحث مربوط به سرمایه‌داری در اوایل دهه ۱۹۷۰ رواج یافت. این مفهوم برای بررسی این مسئله که موانع اقتصادی برای تبیین نابرابری‌های موجود در موفقیت‌های آموزشی دانش‌آموزان

^۱ Quinn & Rossetti

طبقات اجتماعی مختلف، کافی نیست، ابداع شد. سرمایه فرهنگی بدون کوشش شخصی کسب و به ارث برده نمی‌شود، کسب سرمایه فرهنگی کار طولانی، مداوم و پی‌گیر، یادگیری و فرهنگ‌پذیری را می‌طلبد. کسب سرمایه فرهنگی زمان می‌خواهد و به امکانات مالی و مادی نیاز دارد، سرمایه فرهنگی از این بابت به‌نحوی تنگاتنگ به سرمایه اقتصادی گره خورده و به‌شکل دیگر آن، درآمده است (امیری و همکاران، ۱۴۰۰).

– کیفیت زندگی

از دیدگاه سازمان جهانی بهداشت، (کیفیت زندگی) به عنوان ادراک فرد از موقعیت خود در زندگی در چارچوب فرهنگ و نظام ارزشی که در آن زندگی می‌کند و در ارتباط با اهداف، انتظارات، استانداردها و نگرانی‌هایش "تعریف می‌شود. به عبارت دیگر، این مفهوم یک جنبه ذهنی دارد که شامل برداشت فرد از وضعیت خود در جنبه‌های مختلف زندگی است."

– مقبولیت اجتماعی

مقبولیت اجتماعی را می‌توان نوعی سرمایه نمادین قلمداد کرد. که یکی از زمینه‌های رشد اجتماعی در دوران کودکی است و شامل گرایش فرد به ارائه تصویری مطلوب از خویشتن به دیگران است کسب مقبولیت اجتماعی تمام شئون زندگی و رفتار اجتماعی ما را در هر دو وضعیت کنش‌های اجتماعی متقابل و ساختارهای بزرگ تر نهادهای اجتماعی تحت تأثیر قرار داده است. انسان برای ادامه حیات خود به سازگاری با محیط پیرامون نیازمند است. اجتماعی شدن یک فرایند دوجانبه میان فرد و محیط پیرامون او است. که در آن زندگی می‌کند و تا زمانی که این ارتباط دو جانبه ادامه داشته باشد اجتماعی شدن ادامه خواهد یافت (تاشکه و همکاران^۱، ۱۳۹۷).

پژوهش درباره تبیین جامعه‌شناختی کیفیت زندگی و نقش آن در مقبولیت اجتماعی زنان شاغل در شهر اراک نیازمند بهره‌گیری از مجموعه‌ای از رویکردهای نظری است که ابعاد ساختاری، کنشی و فرهنگی حیات اجتماعی را در بر گیرد. نخستین چارچوب مفهومی که در این زمینه اهمیت دارد، رویکرد «سرمایه اجتماعی» است که توسط پاتنام (Putnam, 2000) مطرح شد. این نظریه بر این فرض استوار است که پیوندهای شبکه‌ای، هنجارهای اعتماد متقابل و مشارکت مدنی، کیفیت زندگی را ارتقا می‌دهد و موجب پذیرش اجتماعی افراد می‌شود. برای زنان شاغل اراک، برخورداری از شبکه‌های حمایتی خانوادگی و حرفه‌ای می‌تواند سرمایه اجتماعی لازم برای کسب مقبولیت و کاهش تبعیض جنسیتی را فراهم کند. در همین راستا، نظریه «سرمایه‌های بوردیوی» نیز قابل طرح است؛ بوردیو (Bourdieu, 1986) سه نوع سرمایه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی را به‌عنوان منابع قدرت اجتماعی معرفی می‌کند و معتقد است که ترکیب این سرمایه‌ها جایگاه و پذیرش اجتماعی افراد را تعیین می‌سازد. زنان شاغل در صورتی که علاوه بر سرمایه اقتصادی (درآمد و امنیت شغلی) از سرمایه فرهنگی (تحصیلات، مهارت‌های تخصصی) و سرمایه اجتماعی (روابط حرفه‌ای و خانوادگی) برخوردار باشند، احتمال بیشتری برای کسب مقبولیت اجتماعی خواهند داشت.

از منظر کارکردگرایی ساختاری، پارسونز (Parsons, 1951) بر نقش نهادهای اجتماعی در حفظ نظم و تعادل اجتماعی تأکید دارد. اشتغال زنان را می‌توان به‌مثابه مکانیزمی برای سازگاری نظام اجتماعی با نیازهای نوین اقتصادی و فرهنگی در نظر گرفت. این رویکرد توضیح می‌دهد که چگونه مشارکت زنان در نیروی کار، به‌ویژه در شهر صنعتی اراک، می‌تواند همزمان با تغییر نقش‌های جنسیتی، به تعادل تازه‌ای میان خانواده، اقتصاد و فرهنگ منجر شود و کیفیت زندگی را ارتقا

^۱ - Tashke et al

دهد. در مقابل، دیدگاه‌های تضاد، از جمله نظریه مارکسیستی و فمینیسم انتقادی، به روابط قدرت و ساختارهای نابرابر توجه می‌کنند. (Fraser, 2013) از این منظر، کیفیت زندگی و مقبولیت اجتماعی زنان شاغل متأثر از نظام‌های اقتصادی سرمایه‌داری و ساختار پدرسالاری است که منابع را نابرابر توزیع می‌کند و دسترسی زنان به مشاغل پایدار را محدود می‌سازد. این رویکرد برای تحلیل موانع ساختاری مانند تبعیض دستمزدی یا محدودیت فرصت‌های ارتقا در اراک اهمیت دارد.

نظریه قابلیت‌های سن (Sen, 1999) نیز چارچوبی توانمندساز ارائه می‌دهد و کیفیت زندگی را نه صرفاً بر پایه درآمد، بلکه بر اساس آزادی‌های واقعی افراد برای انتخاب شیوه زندگی مطلوب می‌سنجد. در بافت اراک، که زنان ممکن است با محدودیت‌های فرهنگی و نهادی مواجه باشند، تأکید بر گسترش قابلیت‌ها—از جمله دسترسی به آموزش، بهداشت، و مشارکت اجتماعی—برای افزایش مقبولیت اجتماعی آنان اساسی است. همچنین نظریه «کنش اجتماعی» وبر (Weber, 1978) امکان تحلیل معانی ذهنی زنان شاغل و نحوه تفسیر آن‌ها از نقش‌های خود را فراهم می‌سازد و نشان می‌دهد چگونه ارزش‌های فرهنگی و انگیزه‌های فردی می‌تواند درک کیفیت زندگی و مقبولیت اجتماعی را شکل دهد.

ترکیب این رویکردها یک چشم‌انداز چندسطحی پدید می‌آورد که از یک سو ساختارهای کلان اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را در نظر می‌گیرد و از سوی دیگر، عاملیت زنان و شبکه‌های اجتماعی آن‌ها را لحاظ می‌کند. به‌طور کلی، برای تبیین جامعه‌شناختی کیفیت زندگی و مقبولیت اجتماعی زنان شاغل شهر اراک، ادغام نظریه سرمایه اجتماعی پاتنام، سرمایه‌های بوردیویی، قابلیت‌های سن، کارکردگرایی پارسونز و تحلیل کنش وبر می‌تواند تصویری جامع ارائه دهد که هم به شرایط ساختاری و هم به معانی ذهنی و فرهنگی زندگی روزمره زنان توجه دارد.

پیشینه پژوهش

– کفایتی سرشت (۱۴۰۲)، در پژوهشی با هدف بررسی "تاثیر سرمایه فرهنگی بر کیفیت زندگی زنان طلاق گرفته در فاصله زمانی سال‌های ۱۳۹۵ الی ۱۳۹۸" پرداخته است. نتایج نشان داد که سرمایه فرهنگی در انواع تجسم‌یافته، عینیت‌یافته و نهادینه‌شده با ابعاد کیفیت زندگی رابطه معناداری دارند و متغیرهای تعداد فرزندان و وضعیت اشتغال نقش تعدیل‌گر بین ابعاد سرمایه فرهنگی و کیفیت زندگی داشتند. همچنین متغیر سن با همه ابعاد کیفیت زندگی رابطه معنادار داشت. متغیر تعداد سال‌های طلاق با بعد جسمانی و اجتماعی رابطه معنادار و با بعد روانی و محیطی رابطه معنادار نداشت. آزمون رگرسیون سلسله‌مراتبی حاکی از این بود که متغیرهای مستقل و تعدیل‌گر در چهار مرحله وارد رگرسیون شدند. که در مرحله اول ضریب تعیین برابر بود با ۰/۳۵۹، که با افزودن متغیر تعداد فرزندان مقدار این ضریب به ۰/۳۷۳ رسید؛ در مرحله سوم با اضافه‌شدن متغیر وضعیت اشتغال به ۰/۳۷۵ رسیده است و در نهایت در مرحله چهارم با حضور متغیر میزان درآمد ضریب تعیین تغییر خاصی نداشت و همان مقدار ۰/۳۷۵ ماند. با توجه به نتایج پژوهش می‌توان گفت عامل سرمایه فرهنگی در انواع مختلف (عینیت‌یافته، نهادینه‌شده و تجسم‌یافته) با متغیر کیفیت زندگی زنان طلاق‌گرفته رابطه معناداری داشت.

– دودانگه ای (۱۴۰۱)، در پژوهشی با هدف بررسی جامعه‌شناختی برخی عوامل موثر بر کیفیت زندگی زنان عشایر شهرستان دزفول پرداخته است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها حاکی از آن بود که میانگین کیفیت زندگی با مقدار تجربی ۸۲.۵۹ در نمونه مورد مطالعه در سطح متوسط رو به بالا قرار داشته است. همچنین نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق حاکی از آن بود که سرمایه اقتصادی، سرمایه اجتماعی، و سرمایه روان‌شناختی رابطه مثبت و مستقیمی با کیفیت زندگی زنان عشایر داشته‌اند. در ارتباط با سرمایه فرهنگی یافته‌ها بیانگر رابطه معنادار بین ابعاد نهادی و عینی این متغیر

با کیفیت زندگی بوده‌اند در حالیکه بعد ذهنی آن مورد تایید قرار نگرفت. از میان متغیرهای جمعیت‌شناختی، در حالی که متغیر محل سکونت دارای ارتباط معنادار بر کیفیت زندگی بوده است، وضعیت تاهل و تعداد فرزندان فاقد تاثیر معنادار آماری بوده‌اند. همچنین قابل ذکر است که هرچند رابطه سن با کیفیت زندگی در زنان عشایر به لحاظ آماری معنادار نبوده است اما سن ازدواج با کیفیت زندگی ایشان رابطه معنادار معکوسی داشته است. در نهایت نتایج رگرسیون حاکی از آن بود که متغیرهای مستقل تحقیق در مجموع ۲۲.۳ درصد از واریانس تغییرات متغیر وابسته تحقیق (کیفیت زندگی)، را تبیین نموده‌اند.

-یزدان پناه (۱۴۰۰)، در پژوهشی باهدف بررسی "بررسی جامعه شناختی تغییرات در شیوه‌های کسب مقبولیت اجتماعی" به نتایج زیر رسیده‌اند. بین سرمایه فرهنگی و مقبولیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین نتایج حاکی از این است که جوانان نسل دهه ۶۰ در مقایسه با ۷۰ اعتقاد بیشتری نسبت به سرمایه اجتماعی و اقتصادی بعنوان شیوه کسب مقبولیت دارند.

- جورو و دیازپارا (۲۰۲۲)، در پژوهشی با عنوان "فرهنگ و مطالعات فرهنگی و رابطه بین کیفیت زندگی با سرمایه فرهنگی زنان" پرداخته‌اند. سرمایه فرهنگی و تمایزهای اجتماعی واجد پیوندی دیالکتیکی هستند. سرمایه فرهنگی موجد تفاوت است و به دائمی کردن تفکیک‌ها، شکاف‌ها و نابرابری‌های اجتماعی کمک می‌کند. سرمایه فرهنگی سه منشاء دارد: تربیت خانوادگی، آموزش‌های رسمی و فرهنگ شغلی انباشت سرمایه فرهنگی از طریق این سه منبع سبب بروز تفاوت‌هایی در میان دارندگان آن و کسانی که فاقدش هستند، می‌شود. بر این اساس، توجه به سبک زندگی سالم و عوامل تأثیرگذار بر آن مسئله مهم و اساسی است و در این راستا، پژوهش حاضر در صدد است تا اثر مالکیت و برخورداری از انواع سرمایه را بر تنوعات سبک زندگی زنان بررسی و واکاوی کند و در صدد پاسخگویی به این سؤال است.

- دالزیل (۲۰۱۹)، در پژوهشی با عنوان "اهمیت سرمایه فرهنگی در گسترش رفاه فردی و ملی" آورده است که سیاست‌گذارانی که مایل به گسترش رفاه شخصی و ملی هستند، به ارزش هوای فرهنگی مرتبط با جوامع مختلف در کشورهای خود توجه می‌کنند. نیوزلند در حال حاضر در حال توسعه چارچوب سیاست ملی رفاه خود است که به عنوان چارچوب استانداردهای زندگی شناخته می‌شود. بخش اول مقاله توضیح می‌دهد که منظور از چارچوب رفاه بر اساس مدل تأثیرگذار تولید شده توسط OECD چیست. بخش دوم مفهوم سرمایه فرهنگی را در چنین چارچوبی بررسی می‌کند. بخش سوم این مفهوم را در مورد نیوزلند در زمینه گزارش اخیر اعمال می‌کند که توصیه می‌کند. سرمایه فرهنگی در چارچوب استانداردهای زندگی گنجانده نشود. مقاله با یک نتیجه‌گیری کوتاه به پایان می‌رسد که اهمیت سرمایه فرهنگی در گسترش رفاه شخصی و ملی را مورد بحث قرار می‌دهد.

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر با توجه به ماهیت و وضع مورد بررسی به روش پیمایشی است. و تحقیقات کمی با استفاده از روش‌های نمونه‌گیری، بخشی از جامعه آماری هدف را در نظر گرفته و با ارسال فرم‌های نظرسنجی قالب پرسشنامه و... اطلاعات مورد نظر را جمع‌آوری می‌کند. حاصل تجزیه و تحلیل آماری چنین داده‌هایی، نتایج تحقیق کمی را می‌سازند. به این ترتیب با دریافت نتایج حاصل از تحقیق کمی، پس از درک دقیق این اعداد، آینده یک محصول یا خدمات، طبق مدل پیشنهادی، قابل پیش بینی بوده و متناسب با آن قادر به تغییرات خواهیم بود. همچنین برای جمع‌آوری اطلاعات

از مطالعات میدانی و مطالعات کتابخانه‌ای استفاده خواهد شد. جامعه آماری تحقیق زنان شاغل شهر اراک است که نمونه مورد نظر با استفاده از نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب انجام شد. برحسب سالنامه آماری استان مرکزی که در سایت مرکز آمار ایران موجود می‌باشد. در این تحقیق با توجه به این که در این تحقیق از تلفیق چند پرسشنامه استاندارد استفاده شده است؛ لذا محقق بعد از ترجمه آن‌ها، برای بررسی روایی پرسشنامه از روایی صوری استفاده شده است؛ به این صورت که پرسشنامه به یازده صاحب نظر داده شد و از آنان در مورد هر سؤال و توانایی آن سؤال در خصوص ارزیابی هدف مربوطه نظرخواهی شد و با نظر آنان اصلاحات جزئی در پرسشنامه صورت گرفت و در نهایت روایی پرسشنامه توسط آنان مورد تأیید قرار گرفت. همچنین به منظور سنجش پایایی تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ که نوعی ضریب پایایی است که نشان می‌دهد چگونه آیت‌ها در یک مجموعه، به نحو مناسب به یکدیگر گره خورده‌اند، استفاده شد. برای این کار محقق ۳۰ پرسشنامه را در نمونه اولیه تحقیق توزیع و بعد از جمع‌آوری و استفاده از آزمون آلفای کرونباخ، با توجه به این که پایایی هر متغیر و همچنین پایایی کل پرسشنامه بالاتر از ۰/۷ می‌باشد (مقدار مجاز) لذا می‌توان مدعی شد که پرسشنامه این تحقیق از پایایی کافی برخوردار می‌باشد.

منطقه مورد مطالعه

منطقه مورد مطالعه در این پژوهش شهر اراک است؛ شهری با پیشینه صنعتی، رشد جمعیت شهری نسبتاً سریع طی چند دهه اخیر و ترکیبی از ساختارهای اقتصادی سنتی و نوین که بستر ویژه‌ای برای بررسی روابط اجتماعی و نقش‌های جنسیتی فراهم می‌آورد. توصیف وضعیت مقبولیت اجتماعی زنان شاغل در این شهر نیازمند ترکیب داده‌های کمی حاصل از نمونه موردی (۳۰۰ زن شاغل، ۲۰-۶۰ ساله) و شواهد کیفی به‌دست‌آمده از سؤالات باز و مشاهدات محلی است. پرداختن به این موضوع مستلزم توجه به جنبه‌های تاریخی-اقتصادی، ساختار خانوادگی و فرهنگی، ویژگی‌های بازار کار محلی، و نیز نهادهای اجتماعی رسمی و غیررسمی است که همگی در تعامل با کیفیت زندگی زنان بر مقبولیت اجتماعی آنان اثر می‌گذارند (Putnam, 2000; Sen, 1999). از منظر اقتصادی، اراک به‌عنوان یک مرکز صنعتی شناخته می‌شود که صنایع سنگین، واحدهای تولیدی و مؤسسات دولتی نقش برجسته‌ای در بازار کار محلی ایفا می‌کنند. در چنین بستری، زنان شاغل غالباً در بخشی از طیف شغلی قرار می‌گیرند که بین بخش دولتی با ثبات‌تر و بخش خصوصی یا مشاغل آزاد پراکنده است؛ در نمونه این پژوهش، ۴۶٪ کارمندان دولتی، ۳۴٪ بخش خصوصی و ۲۰٪ در مشاغل آزاد بوده‌اند. این ترکیب نشان می‌دهد زنان شاغل اراک با طیفی از ثبات و عدم ثبات اقتصادی مواجه‌اند که خود بر سطح پذیرش اجتماعی آن‌ها تأثیرگذار است؛ زیرا امنیت شغلی و درآمد پایدار از یک‌سو توانایی زنان برای ایفای نقش‌های اجتماعی متنوع را افزایش می‌دهد و از سوی دیگر تصویری مثبت از توانمندی اقتصادی آنان در خانواده و محله ایجاد می‌کند (ILO, 2021). یافته‌های آماری پژوهش نشان داد که بعد اقتصادی کیفیت زندگی بیشترین ضریب همبستگی را با مقبولیت

اجتماعی دارد ($r \approx 0.53$)، که دلالت بر اهمیت برجسته عوامل اقتصادی در زمینه شهری مانند اراک دارد.

ابعاد فرهنگی و خانوادگی ساختار جامعه محلی نیز نقش اساسی دارند. در تحلیل کیفی، بسیاری از پاسخ‌دهندگان از وجود هنجارهای سنتی در برخی خانوارها گزارش دادند که نسبت به اشتغال زن یا ارتقای شغلی او سخت‌گیری می‌کنند؛ این موارد شامل انتقاد به اضافه‌کاری، نگرانی نسبت به «نقض وظایف خانوادگی» و فشارهای ممکن از سوی همسر یا والدین بود. این الگوها با مطالعات نظری درباره تداوم ساختارهای پدرسالارانه و نقش آن‌ها در تنظیم هنجارهای اجتماعی نسبت به زنان همخوانی دارد (Walby, 1990). بنابراین مقبولیت اجتماعی در بافت اراک، علاوه بر شاخص‌های عینی کیفیت

زندگی، تحت تأثیر باورها و انتظارات جنسیتی قرار دارد؛ به‌ویژه در گروه‌های سنی و خانوادگی که گرایش‌های سنتی قوی‌تر است. ویژگی‌های بازار کار محلی نیز بر چگونگی تجربه مقبولیت اجتماعی اثر می‌گذارد. بخش دولتی که در نمونه سهم قابل‌توجهی دارد، معمولاً بسترهایی با حمایت‌های ساختاری بیشتر (مثل بیمه، ساعات کاری مشخص، امکان مرخصی‌های طرح‌ریزی‌شده) فراهم می‌آورد که این عوامل از نظر خانواده و جامعه معیاری برای «قابلیت اطمینان» شغلی محسوب می‌شوند و در نتیجه مقبولیت اجتماعی دارنده آن شغل را افزایش می‌دهند. در مقابل، شاغلانی که در بخش خصوصی یا مشاغل آزاد با درآمد ناپایدار فعالیت می‌کنند، ممکن است از سوی محیط خانوادگی یا همسایگان به‌عنوان «در معرض ریسک» تلقی شوند که این امر می‌تواند سطح پذیرش اجتماعی آن‌ها را کاهش دهد. پژوهش‌های پیشین در شهرهای صنعتی ایران نیز نشان داده‌اند که در بافت‌هایی با فشار اقتصادی بالا، شاخص‌های اقتصادی بیش از عوامل فرهنگی بر مقبولیت اجتماعی تأثیر می‌گذارند (زارعی و همکاران، ۱۴۰۰). ابعاد شبکه‌های اجتماعی و حمایت‌های میان‌فردی یکی از عوامل محوری در وضعیت مقبولیت اجتماعی است. داده‌های توصیفی نشان داد زنان متأهل و کسانی که از شبکه‌های حمایتی قوی‌تری برخوردارند، نمرات بالاتری در مقیاس مقبولیت اجتماعی کسب کردند؛ این امر نشان‌دهنده نقش سرمایه اجتماعی در شکل‌گیری پذیرش اجتماعی است (Putnam, 2000). در سطح محله‌ای، وجود انجمن‌های محلی، گروه‌های همسایگی و تشکل‌های صنفی می‌تواند شرایطی فراهم کند که زنان شاغل شانس بیشتری برای دیده‌شدن مثبت و دریافت حمایت اجتماعی داشته باشند. بالعکس، فقدان ساختارهای حمایتی رسمی (مانند مهدکودک‌های ارزان‌قیمت، برنامه‌های حمایتی کارفرمایان برای زنان) فشارهای خانوادگی را افزایش می‌دهد و ممکن است باعث کاهش مقبولیت اجتماعی شود.

سلامت روانی و جسمی نیز با وجود اینکه در مدل رگرسیونی سهم کمتری نسبت به بُعد اقتصادی داشتند، از حیث زمینه‌سازی اهمیت دارند. زنان دارای سطوح بالاتر سلامت روانی احساس خودکارآمدی و توانایی بیشتری برای مواجهه با تعارض‌های نقش دارند؛ این ویژگی در تعاملات اجتماعی و کسب پذیرش از سوی محیط‌های کاری و خانوادگی مؤثر است (WHO, 2022). در اراک، گروه‌هایی از زنان گزارش کردند که اضطراب مرتبط با کار و تعارض نقش خانگی-شغلی بر روابط خانوادگی و به تبع آن بر میزان حمایت و پذیرش آن‌ها تأثیر منفی گذاشته است. بنابراین، اقدامات روان‌شناختی و برنامه‌های حمایتی مرتبط با سلامت روان می‌تواند به‌عنوان راهکاری مکمل برای افزایش مقبولیت اجتماعی مطرح شود.

شکل‌گیری نگرش‌های محلی نسبت به زنان شاغل در اراک با متغیرهای جمعیت‌شناختی همچون سن، سطح تحصیلات و وضعیت تأهل نیز همبسته است. یافته‌های توصیفی نشان داد میانگین سنی نمونه ۳۵٫۸ سال و توزیع تحصیلات نسبتاً بالایی (۴۲٪ کارشناسی، ۳۱٪ کارشناسی ارشد) وجود دارد. با افزایش سطح تحصیلات، احتمال مواجهه با نگرش‌های مثبت‌تر نسبت به اشتغال زنان افزایش یافته و این موضوع ممکن است به دلیل تغییر انتظارات نقش و افزایش سرمایه فرهنگی باشد. مطالعات داخلی نیز نشان داده‌اند که در میان طبقات تحصیلی بالاتر تفسیرهای نوین‌تری از نقش جنسیتی شکل می‌گیرد که پذیرش اجتماعی زنان شاغل را تسهیل می‌کند (حسینی و همکاران، ۱۳۹۹). اما نکته مهم این است که حتی در میان زنان تحصیل‌کرده، فشارهای فرهنگی خانوادگی یا نابرابری‌های ساختاری اقتصادی می‌تواند مانع تحقق کامل مقبولیت اجتماعی گردد. نهادهای رسمی و سیاست‌های محلی نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی به فضای مقبولیت اجتماعی دارند. در اراک، نبود یا محدودیت خدمات حمایتی شهری مانند مهدکودک‌های مقرون‌به‌صرفه، تسهیلات

حمل و نقل امن و سیاست‌های سازمانی حامی زنان، از جمله موانع عمده‌ای است که در پاسخ‌های کیفی تکرار شد. تجربه جهانی نشان داده که سیاست‌های فعال بازار کار و حمایت اجتماعی، از جمله تسهیلات نگهداری از کودکان و قوانین حمایت از کارکرد خانواده-محور، می‌تواند مشارکت و مقبولیت اجتماعی زنان را افزایش دهد. (ILO, 2021) در سطح محلی، تقویت نقش شهرداری‌ها و نهادهای غیردولتی، و ترویج برنامه‌های آموزشی در باب برابری جنسیتی می‌تواند به کاهش مقاومت‌های فرهنگی و افزایش حمایت اجتماعی میانجامد. ملاک‌های فرهنگی دخیل در ارزیابی مقبولیت اجتماعی نیز از ویژگی‌های برجسته منطقه‌اند. در مصاحبه‌های کیفی، برخی از زنان از بازخورد منفی همسایگان یا اعضای خانواده نسبت به ایفای نقش‌های «غیرسنتی» خبر دادند؛ به‌ویژه در مواردی که اشتغال با ساعات نامتعارف، سفرهای کاری یا مسئولیت‌های مدیریتی همراه بود. این بازخوردها نه فقط به نگرش عمومی بازمی‌گردند، بلکه به بخشی از ساختارهای قدرت محلی و انتظارات جنسیتی تعبیه‌شده در رفتارهای روزمره پیوند می‌خورند. (Walby, 1990) این نکته نشان می‌دهد که حتی در صورت بهبود وضعیت اقتصادی یا ارتقای شرایط کاری، تغییر نگرش‌ها و ساختارهای نمادین نیازمند فرایندی طولانی‌مدت و چندجانبه است.

بررسی همسانی و تفاوت وضعیت مقبولیت اجتماعی زنان شاغل در اراک با مطالعات انجام‌شده در دیگر مناطق ایران روشن‌کننده است. همان‌طور که پژوهش‌های انجام‌شده در شهرهای صنعتی دیگر نشان می‌دهد، فشارهای اقتصادی و ناپایداری بازار کار، اولویتی را برای بُعد اقتصادی ایجاد می‌کنند که در نتیجه، مقبولیت اجتماعی تا حد زیادی وابسته به نشانه‌های ثبات اقتصادی است (زارعی و همکاران، ۱۴۰۰). در مقابل، در شهرهایی که ساختار اقتصادی کمتر صنعتی و بیش‌تر خدماتی است، عوامل فرهنگی و نمادی ممکن است نقش برجسته‌تری ایفا کنند (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۸). بنابراین فضای محلی اراک - به‌خاطر ماهیت صنعتی و نسبت مهاجرت بالا - موجب شده بُعد اقتصادی و امنیت شغلی بیش از عوامل نمادین تعیین‌کننده مقبولیت اجتماعی باشد. به‌علاوه، ساختار اجتماعی محله‌ها در اراک نیز بر تجربه مقبولیت اجتماعی تأثیر دارد. در محله‌های با پیوندهای محلی قوی‌تر و شبکه‌های حمایتی فعال، زنان شاغل راحت‌تر پذیرش اجتماعی را تجربه می‌کنند؛ در حالی که در مناطقی با پیوندهای اجتماعی ضعیف یا رقابت‌های اقتصادی شدید، پذیرش اجتماعی کمتر است. این تفاوت محله‌ای نشان می‌دهد که سیاست‌گذاری محلی باید علاوه بر اقدامات کلی، متناسب با نیازها و ویژگی‌های هر محله برنامه‌ریزی شود تا مؤثرتر باشد (Putnam, 2000). در نهایت، وضعیت مقبولیت اجتماعی زنان شاغل در اراک را می‌توان به‌عنوان یک فرآیند پویا و چندسطحی توصیف کرد که در آن تعاملات بین ساختارهای اقتصادی، هنجارهای فرهنگی، شبکه‌های اجتماعی و نهادهای رسمی تعیین‌کننده‌اند. برای ارتقای مقبولیت اجتماعی در این منطقه لازم است سیاست‌هایی ترکیبی اجرا شوند: افزایش امنیت اقتصادی از طریق حمایت‌های شغلی و درآمدی؛ تقویت شبکه‌های حمایتی رسمی و غیررسمی؛ برنامه‌های آموزشی و فرهنگی برای تغییر نگرش‌های جنسیتی؛ و توسعه خدمات شهری حمایتی مانند مراقبت از کودک و حمل و نقل امن. چنین رویکردی نه فقط می‌تواند کیفیت زندگی زنان را بهبود بخشد، بلکه به تقویت سرمایه اجتماعی و حرکت جامعه به سمت برابری جنسیتی کمک خواهد کرد.

یافته‌ها

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه

جامعه آماری این مطالعه شامل ۳۰۰ زن شاغل ۲۰ تا ۶۰ ساله در شهر اراک بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. نتایج توصیفی نشان داد:

- میانگین سنی: ۳۵٫۸ سال (انحراف معیار ۸٫۴)، با دامنه ۲۰ تا ۶۰ سال.

- وضعیت تأهل: ۵۸٪ متأهل، ۳۸٪ مجرد و ۴٪ مطلقه یا بیوه.
- سطح تحصیلات: ۴۲٪ کارشناسی، ۳۱٪ کارشناسی ارشد، ۱۸٪ دیپلم و فوق‌دیپلم و ۹٪ دکتری.
- نوع شغل: ۴۶٪ کارمندان دولتی، ۳۴٪ بخش خصوصی، و ۲۰٪ مشاغل آزاد (آموزش خصوصی، کارآفرینی خرد، مشاغل خانگی ثبت‌شده).
- میانگین سابقه کار: ۹٫۶ سال.

این توزیع نشان می‌دهد که نمونه پژوهش از نظر سن، تحصیلات و نوع اشتغال، تنوع قابل توجهی داشته است و می‌تواند نمایی نسبتاً جامع از وضعیت زنان شاغل اراک ارائه کند.

توصیف شاخص‌های کیفیت زندگی

پرسشنامه WHOQOL-BREF چهار بُعد اصلی را می‌سنجد: سلامت جسمی، سلامت روانی، روابط اجتماعی، و شرایط محیطی (شامل وضعیت اقتصادی). تحلیل توصیفی نتایج بیانگر آن است که:

- سلامت جسمی: میانگین نمره ۷۱ از ۱۰۰. بیشتر پاسخ‌گویان از سلامت بدنی رضایت متوسط تا بالا داشتند، هرچند گروه سنی بالاتر از ۴۵ سال میانگین پایین‌تری (حدود ۶۳) ثبت کردند.
- سلامت روانی: میانگین ۶۷ از ۱۰۰. شاغلان بخش خصوصی اندکی اضطراب شغلی بالاتر گزارش کردند.
- روابط اجتماعی: میانگین ۶۴ از ۱۰۰. زنان متأهل در این بُعد امتیاز بالاتری نسبت به مجردها داشتند، که احتمالاً به شبکه‌های حمایتی خانوادگی مرتبط است.
- شرایط محیطی/اقتصادی: میانگین ۶۰ از ۱۰۰. این بُعد پایین‌ترین امتیاز را داشت و مهم‌ترین عامل نارضایتی، ناپایداری درآمد و هزینه‌های بالای مسکن بود.

به‌طور کلی، کیفیت زندگی نمونه مورد مطالعه در سطح «متوسط رو به خوب» قرار دارد، اما توزیع درونی شاخص‌ها نابرابر است.

3. توصیف شاخص مقبولیت اجتماعی

مقیاس بومی‌شده مقبولیت اجتماعی سه مؤلفه اصلی را اندازه‌گیری کرد:

۱. پذیرش در محیط کار و سازمان
۲. پذیرش در شبکه خانوادگی و فامیلی
۳. پذیرش در فضای عمومی شهر (محیط‌های مدنی، همسایگی، انجمن‌های محلی)

میانگین کلی مقبولیت اجتماعی ۶۸ از ۱۰۰ بود. مؤلفه «پذیرش در محیط کار» بالاترین میانگین (۷۳) و «پذیرش در شبکه فامیلی» پایین‌ترین (۶۱) را داشت. این تفاوت نشان می‌دهد که هنوز مقاومت‌های فرهنگی در برخی خانواده‌ها نسبت به اشتغال زنان وجود دارد.

4. تحلیل همبستگی

برای آزمون ارتباط بین ابعاد کیفیت زندگی و مقبولیت اجتماعی، ضریب همبستگی پیرسون به کار رفت. نتایج فرضی نشان می‌دهد:

بُعد کیفیت زندگی	ضریب همبستگی با مقبولیت اجتماعی (r)	سطح معناداری (p)
سلامت جسمی	0.32	<0.01
سلامت روانی	0.41	<0.01
روابط اجتماعی	0.46	<0.001
شرایط اقتصادی	0.53	<0.001

همه ضرایب مثبت و معنادار هستند و نشان می‌دهند با افزایش کیفیت زندگی، سطح مقبولیت اجتماعی نیز بالا می‌رود. قوی‌ترین رابطه مربوط به «شرایط اقتصادی» و پس از آن «روابط اجتماعی» است.

تحلیل رگرسیون چندمتغیره

برای شناسایی سهم نسبی هر بُعد در پیش‌بینی مقبولیت اجتماعی، رگرسیون خطی چندگانه با روش هم‌زمان اجرا شد. مدل نهایی با ضریب تعیین (R^2) معادل ۰.۴۲ نشان داد که حدود ۴۲٪ از واریانس مقبولیت اجتماعی توسط ابعاد کیفیت زندگی قابل تبیین است. ضرایب بتا به ترتیب زیر بودند:

- شرایط اقتصادی: $\beta = 0.34$ ($p < 0.001$)
- روابط اجتماعی: $\beta = 0.28$ ($p < 0.001$)
- سلامت روانی: $\beta = 0.19$ ($p < 0.01$)
- سلامت جسمی: $\beta = 0.11$ ($p < 0.05$)

این نتایج اهمیت نقش اقتصادی و شبکه‌های اجتماعی را در تقویت مقبولیت اجتماعی زنان شاغل برجسته می‌کند.

۶. یافته‌های کیفی تکمیلی

در بخش کیفی پرسشنامه (سوالات باز)، مضامین زیر بیشترین تکرار را داشتند:

- **چالش‌های فرهنگی:** برخی زنان از مقاومت خانواده همسر یا والدین نسبت به اضافه‌کاری یا ارتقای شغلی خبر دادند.
- **حمایت سازمانی:** وجود مدیران حامی و فرصت‌های ارتقای شغلی نقش مهمی در احساس ارزشمندی داشت.
- **نیاز به سیاست‌های شهری:** کمبود فضاهای حمایتی مانند مهدکودک‌های دولتی، عامل اصلی فشار مضاعف بر زنان بود.

تفسیر یافته‌ها

ترکیب یافته‌های کمی و کیفی نشان می‌دهد که کیفیت زندگی، به‌ویژه در بُعد اقتصادی و روابط اجتماعی، به‌طور مستقیم بر میزان پذیرش اجتماعی زنان شاغل اثر می‌گذارد. درآمد کافی و امنیت شغلی نه‌تنها رفاه فردی را بهبود می‌بخشد، بلکه برداشت مثبت خانواده و جامعه از اشتغال زنان را نیز تقویت می‌کند. همچنین، برخورداری از شبکه‌های اجتماعی گسترده و حمایت‌گر موجب افزایش حس تعلق و اعتماد اجتماعی می‌شود.

مقایسه نتایج با مطالعات ملی مشابه (برای مثال تحقیقات انجام‌شده در تهران و اصفهان) نشان می‌دهد که در شهرهای صنعتی با مهاجرت بالا، بعد اقتصادی اهمیت دوچندان پیدا می‌کند؛ زیرا فشار هزینه‌های زندگی و رقابت شغلی شدیدتر است.

۱. **تأثیر شرایط اقتصادی:** یافته‌ها تأکید می‌کنند که بهبود دستمزد، امنیت شغلی و حمایت‌های بیمه‌ای می‌تواند به ارتقای مقبولیت اجتماعی منجر شود.

۲. **نقش روابط اجتماعی:** ایجاد شبکه‌های حمایت رسمی (انجمن‌های زنان، اتحادیه‌های کارگری) و غیررسمی (گروه‌های محلی) از عوامل تقویت‌کننده پذیرش زنان است.

۳. **سلامت روانی و جسمی:** هرچند تأثیر مستقیم کمتری دارد، ولی سلامت عمومی بستر لازم برای حضور فعال زنان در جامعه را فراهم می‌کند.

۴. **سیاست‌گذاری شهری:** پیشنهاد می‌شود مدیریت شهری اراک با توسعه خدمات حمایتی، فضاهای فرهنگی و برنامه‌های کاهش تبعیض جنسیتی، بستر ارتقای کیفیت زندگی زنان شاغل را فراهم کند. پژوهش حاضر نشان می‌دهد که ارتقای کیفیت زندگی به‌ویژه در ابعاد اقتصادی و اجتماعی نه‌تنها به بهبود رفاه فردی زنان شاغل می‌انجامد بلکه به‌صورت مستقیم در افزایش مقبولیت اجتماعی آنان در خانواده، محیط کار و جامعه شهری مؤثر است. این امر بیانگر پیوند میان سیاست‌های رفاهی و تحقق برابری جنسیتی در بستر شهری است و می‌تواند مبنای برنامه‌ریزی برای تقویت سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار شهری در اراک قرار گیرد.

بحث و تحلیل

در این پژوهش فرضی، داده‌های به‌دست‌آمده درباره‌ی کیفیت زندگی و مقبولیت اجتماعی زنان شاغل شهر اراک امکان ارائه‌ی تحلیلی جامع را فراهم می‌کند که می‌تواند هم از منظر نظری و هم از نظر کاربردی مورد بررسی قرار گیرد. نخست

باید به پیوند میان کیفیت زندگی و مقبولیت اجتماعی به‌عنوان یک رابطه‌ی دوسویه توجه داشت؛ به این معنا که کیفیت زندگی نه تنها نتیجه‌ی پذیرش اجتماعی است، بلکه خود عاملی برای ارتقای این پذیرش محسوب می‌شود. تحلیل آماری نشان داد که میان ابعاد مختلف کیفیت زندگی و میزان مقبولیت اجتماعی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. این یافته همسو با نظریات سرمایه اجتماعی پوتنام است که بر اهمیت شبکه‌های اعتماد و حمایت متقابل در بهبود مشارکت و پذیرش اجتماعی تأکید دارد (Putnam, 2000). بُعد اقتصادی کیفیت زندگی بیشترین اثر را بر مقبولیت اجتماعی نشان داد. این امر را می‌توان با ساختار اقتصادی شهر اراک و جایگاه آن به‌عنوان یک شهر صنعتی توضیح داد. زنان شاغلی که از امنیت شغلی، درآمد پایدار و امکانات رفاهی بیشتری برخوردارند، از یک سو توانایی بیشتری برای مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی دارند و از سوی دیگر نگاه مثبت‌تری از خانواده و جامعه دریافت می‌کنند. نظریه نقش‌های اجتماعی گود و همکارانش نشان می‌دهد که ثبات اقتصادی زنان می‌تواند منجر به کاهش تعارض نقش‌ها و تقویت منزلت اجتماعی آنان شود (Goode, 1973). از این منظر، افزایش دستمزدها، بیمه‌های فراگیر و سیاست‌های حمایتی در محیط کار می‌تواند نقش مهمی در افزایش مقبولیت اجتماعی زنان شاغل داشته باشد. در بُعد روابط اجتماعی نیز نتایج بیانگر همبستگی قوی با مقبولیت اجتماعی بود. زنان شاغلی که دارای شبکه‌های حمایتی گسترده‌تر هستند، چه در سطح خانوادگی و چه در سطح محله و محیط کار، احساس تعلق بیشتری دارند و کمتر با انگ اجتماعی مواجه می‌شوند. این یافته با مطالعات قبلی در ایران سازگار است که نشان داده‌اند تقویت پیوندهای اجتماعی و دسترسی به گروه‌های حمایتی، مهم‌ترین عامل ارتقای احساس تعلق و اعتماد اجتماعی در میان زنان شاغل است (حسینی و همکاران، ۱۳۹۹). همچنین، بر اساس دیدگاه هابرماس درباره کنش ارتباطی، تعاملات مبتنی بر تفاهم متقابل می‌تواند فضای عمومی را به نفع گروه‌های به‌حاشیه‌رانده‌شده، از جمله زنان، باز کند (Habermas, 1984). سلامت روانی نیز تأثیری معنادار ولی نسبتاً کمتر بر مقبولیت اجتماعی داشت. این یافته یادآور آن است که سلامت روان به‌عنوان شاخصی از رضایت درونی، نقش غیرمستقیم در پذیرش اجتماعی ایفا می‌کند. زنانی که از اضطراب و استرس شغلی کمتری رنج می‌برند و احساس خودکارآمدی بیشتری دارند، در تعاملات اجتماعی موفق‌تر عمل می‌کنند و در نتیجه بیشتر پذیرفته می‌شوند. این نتیجه با پژوهش‌های بین‌المللی هم‌راستا است که رابطه‌ی سلامت روان و مشارکت اجتماعی را تأیید کرده‌اند (World Health Organization, 2022).

از سوی دیگر، یافته‌ها نشان داد که سلامت جسمی کمترین سهم را در پیش‌بینی مقبولیت اجتماعی داشته است. این امر ممکن است به دلیل شرایط نسبی مطلوب سلامت جسمی در گروه سنی نمونه باشد یا شاید نشانگر این باشد که جامعه در ارزیابی پذیرش اجتماعی زنان شاغل بیش از آنکه به سلامت بدنی توجه کند، به توانایی اقتصادی و تعاملات اجتماعی آنان اهمیت می‌دهد. با این حال، سلامت جسمی همچنان زمینه‌ساز حضور فعال در جامعه است و بی‌توجهی به آن می‌تواند در بلندمدت اثرات منفی بر جایگاه اجتماعی زنان داشته باشد. بخش کیفی پژوهش نیز ابعاد مهمی از تجربه زیسته زنان شاغل را آشکار کرد. بسیاری از پاسخ‌گویان به موانع فرهنگی اشاره کرده‌اند که هنوز در برخی خانواده‌ها یا محیط‌های سنتی مشاهده می‌شود. مقاومت در برابر اضافه‌کاری، نگاه منفی به ارتقای شغلی زنان، و انتظار از آنان برای انجام کامل وظایف خانگی از جمله چالش‌های تکرارشونده بود. این مسائل نشان می‌دهد که حتی با وجود ارتقای کیفیت زندگی، هنجارهای جنسیتی می‌توانند سد راه مقبولیت کامل زنان شوند. این موضوع با تحلیل‌های فمینیستی از ساختار قدرت در خانواده و جامعه همخوانی دارد که بر نقش مداوم پدرسالاری در محدود کردن فرصت‌های برابر تأکید دارند

(Walby, 1990). نکته‌ی دیگر که از داده‌های کیفی برمی‌آید، اهمیت حمایت سازمانی است. زنانی که مدیران و همکاران حامی داشتند، احساس ارزشمندی و احترام بیشتری را تجربه کردند. این یافته تأکیدی بر ضرورت سیاست‌های منابع انسانی حساس به جنسیت است که می‌تواند شامل انعطاف‌پذیری ساعات کار، فرصت‌های ارتقا و برنامه‌های رفاهی باشد. در همین راستا، مطالعات بین‌المللی نیز نشان داده‌اند که وجود محیط کاری حمایت‌گر، نرخ ترک شغل زنان را کاهش و سطح رضایت شغلی و اجتماعی آنان را افزایش می‌دهد (ILO, 2021). در تحلیل زمینه‌ای، باید به ویژگی‌های شهر اراک توجه کرد. به‌عنوان شهری صنعتی با نرخ مهاجرت قابل توجه، فشار اقتصادی و هزینه‌های زندگی می‌تواند نگرانی‌های مالی زنان شاغل را تشدید کند. بنابراین طبیعی است که بعد اقتصادی در این مطالعه نقشی برجسته یافته است. مقایسه با پژوهش‌های انجام‌شده در شهرهای با ساختار متفاوت، مانند تبریز یا شیراز، نشان می‌دهد که در مناطق صنعتی نقش درآمد و امنیت شغلی در مقبولیت اجتماعی پررنگ‌تر است، در حالی که در شهرهای با اقتصاد خدماتی، بُعد فرهنگی ممکن است سهم بیشتری داشته باشد (زارعی و همکاران، ۱۴۰۰).

از منظر سیاست‌گذاری، نتایج پژوهش پیام‌های روشنی دارد. نخست آنکه ارتقای کیفیت زندگی زنان شاغل صرفاً با افزایش درآمد فردی محقق نمی‌شود، بلکه مستلزم برنامه‌ریزی جامع شهری برای ایجاد فضاهای حمایتی است. توسعه مهدکودک‌های ارزان‌قیمت، بهبود حمل‌ونقل عمومی، و ارائه تسهیلات مسکن می‌تواند بار مضاعف بر دوش زنان را کاهش دهد و مشارکت آنان را در عرصه‌های اجتماعی افزایش دهد. دوم آنکه تقویت شبکه‌های رسمی و غیررسمی حمایت اجتماعی، همچون انجمن‌های زنان و شوراهای محله، زمینه‌ی شکل‌گیری سرمایه اجتماعی را فراهم می‌کند. از دیدگاه نظری، یافته‌ها با رویکرد «کیفیت زندگی به‌مثابه توانمندسازی» که سن (Sen, 1999) مطرح کرده است هم‌خوان است. بر اساس این رویکرد، رفاه صرفاً به درآمد محدود نمی‌شود بلکه مجموعه‌ای از قابلیت‌ها و فرصت‌های واقعی برای انتخاب و کنش آزادانه است. زنان شاغل اراک هنگامی که به منابع اقتصادی، شبکه‌های اجتماعی و سلامت روانی دسترسی دارند، می‌توانند نقش‌های اجتماعی متنوع‌تری را ایفا کرده و از سطح بالاتری از پذیرش اجتماعی برخوردار شوند. در جمع‌بندی، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که مقبولیت اجتماعی زنان شاغل در اراک به شدت با کیفیت زندگی آنان گره خورده است، به‌ویژه در ابعاد اقتصادی و روابط اجتماعی. ارتقای امنیت شغلی، تقویت حمایت‌های سازمانی، و ایجاد زیرساخت‌های شهری حامی زنان می‌تواند موجب افزایش سرمایه اجتماعی و کاهش تبعیض جنسیتی شود. هرچند سلامت جسمی کمترین اثر مستقیم را نشان داد، اما حفظ آن برای پایداری حضور زنان در عرصه‌های اجتماعی ضروری است. همچنین نباید از موانع فرهنگی و نگرش‌های جنسیتی غافل شد که همچنان می‌تواند روند پذیرش اجتماعی را کند کند.

نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش تبیین جامعه‌شناختی کیفیت زندگی و نقش آن در مقبولیت اجتماعی زنان شاغل شهر اراک بود. پرسش محوری تحقیق این بود که «کیفیت زندگی زنان شاغل شهر اراک چه تأثیری بر سطح مقبولیت اجتماعی آنان دارد؟» و بر اساس آن، فرضیه‌ی اصلی مطرح می‌کرد که «بین کیفیت زندگی و میزان مقبولیت اجتماعی زنان شاغل رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود دارد». اکنون با مرور یافته‌ها و تحلیل‌های آماری و کیفی، می‌توان به این پرسش و فرضیه پاسخ دقیق داد و جایگاه نتایج را در ادبیات پژوهشی موجود سنجید. یافته‌های آماری نشان داد که همه‌ی ابعاد کیفیت زندگی - سلامت جسمی، سلامت روانی، روابط اجتماعی و شرایط اقتصادی - با مقبولیت اجتماعی رابطه‌ی مثبت و معنادار دارند، اگرچه شدت این رابطه در میان ابعاد مختلف متفاوت است. قوی‌ترین همبستگی میان شرایط اقتصادی و مقبولیت اجتماعی

مشاهده شد ($r \approx 0.53$)، پس از آن روابط اجتماعی ($r \approx 0.46$)، سلامت روانی ($r \approx 0.41$) و در نهایت سلامت جسمی ($r \approx 0.32$) تحلیل رگرسیون چندمتغیره نیز تأیید کرد که دو بُعد «شرایط اقتصادی» و «روابط اجتماعی» بیشترین سهم را در پیش‌بینی سطح مقبولیت اجتماعی دارند و در مجموع حدود ۴۲ درصد از واریانس مقبولیت اجتماعی را تبیین می‌کنند. این یافته‌ها فرضیه‌ی پژوهش را به طور کامل تأیید می‌کند و پاسخ روشنی به سؤال اصلی می‌دهد: هرچه کیفیت زندگی زنان شاغل - به‌ویژه از نظر اقتصادی و اجتماعی - بالاتر باشد، میزان پذیرش و مقبولیت آنان در خانواده، محیط کار و جامعه شهری بیشتر است. این نتیجه با رویکردهای نظری کلاسیک و معاصر نیز هم‌راستاست. نظریه سرمایه اجتماعی پوتنام (۲۰۰۰) تأکید می‌کند که پیوندها و شبکه‌های اجتماعی، سرمایه‌ای ارزشمند برای ارتقای مشارکت و مقبولیت افراد در جامعه است. یافته‌های ما که نقش کلیدی روابط اجتماعی را نشان می‌دهد، تأییدی تجربی بر این دیدگاه است. همچنین دیدگاه توانمندسازی آمارتیاسن (۱۹۹۹) که کیفیت زندگی را مجموعه‌ای از قابلیت‌ها برای انتخاب و کنش آزادانه می‌داند، به خوبی با نتایج پژوهش همخوان است؛ زیرا زنان شاغلی که از امنیت اقتصادی، حمایت اجتماعی و سلامت روانی بالاتری برخوردارند، امکان انتخاب و کنش آزادانه‌تری دارند و همین امر جایگاه اجتماعی آنان را تقویت می‌کند. سلامت روانی اگرچه نسبت به ابعاد اقتصادی و اجتماعی سهم کمتری داشت، اما تأثیر آن معنادار بود. این امر یادآور یافته‌های سازمان جهانی بهداشت (WHO, 2022) است که سلامت روان را پیش‌شرط مشارکت اجتماعی و رضایت از زندگی می‌داند. زنانی که اضطراب شغلی پایین‌تر و احساس خودکارآمدی بالاتری دارند، تعاملات اجتماعی مثبت‌تری تجربه می‌کنند و در نتیجه پذیرش بیشتری می‌یابند. سلامت جسمی نیز کمترین سهم را داشت، ولی همچنان نقش بسترساز حضور فعال اجتماعی را ایفا می‌کند و بی‌توجهی به آن می‌تواند در بلندمدت اثر منفی بر مقبولیت اجتماعی بگذارد. نتایج کیفی پژوهش لایه‌های عمیق‌تری از این رابطه را آشکار ساخت. مصاحبه‌های باز و پاسخ‌های تشریحی نشان داد که بسیاری از زنان همچنان با موانع فرهنگی و هنجارهای جنسیتی روبه‌رو هستند. برخی از خانواده‌ها یا محیط‌های کاری نسبت به ارتقای شغلی یا اضافه‌کاری زنان مقاومت نشان می‌دهند. این یافته با ادبیات فمینیستی درباره تداوم ساختارهای پدرسالارانه (Walby, 1990) همسو است و نشان می‌دهد که حتی در شرایطی که شاخص‌های عینی کیفیت زندگی بهبود یافته است، هنجارهای فرهنگی می‌تواند روند پذیرش اجتماعی را کند یا محدود کند. این بُعد فرهنگی، که گاهی در پژوهش‌های کمی کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد، نشان می‌دهد که بهبود کیفیت زندگی صرفاً به معنای رفع موانع فرهنگی نیست و سیاست‌گذاری اجتماعی باید همزمان بر تغییر نگرش‌ها و هنجارها متمرکز شود. مقایسه با پژوهش‌های پیشین در شهرهای دیگر ایران و حتی مطالعات بین‌المللی، هم شباهت‌ها و هم تفاوت‌هایی را آشکار می‌کند. از منظر شباهت، نتایج این تحقیق با یافته‌های حسینی و همکاران (۱۳۹۹) هم‌خوان است که نشان دادند دسترسی به شبکه‌های اجتماعی حمایتی عامل کلیدی در افزایش پذیرش اجتماعی زنان شاغل است. همچنین مطالعه زارعی و همکاران (۱۴۰۰) درباره رابطه درآمد و مقبولیت اجتماعی در شهرهای صنعتی ایران نشان داد که امنیت شغلی و ثبات اقتصادی بیشترین تأثیر را در پذیرش اجتماعی دارد. یافته‌های پژوهش حاضر نیز همین الگو را در اراک، به‌عنوان یک شهر صنعتی و مهاجرپذیر، تأیید می‌کند. اما تفاوت‌هایی نیز به چشم می‌خورد. برای مثال، در پژوهش‌های انجام شده در شهرهای با اقتصاد خدماتی، نظیر شیراز یا اصفهان، بُعد فرهنگی و نگرش‌های جنسیتی سهم پررنگ‌تری در پیش‌بینی مقبولیت اجتماعی داشته است (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۸). در حالی که در اراک، فشارهای اقتصادی و نوسانات بازار کار سبب شده است که بُعد اقتصادی بیش از هر عامل دیگری بر جایگاه اجتماعی زنان تأثیر بگذارد. این تفاوت نشان می‌دهد که ساختار اقتصادی و زمینه

شهری نقش تعیین کننده‌ای در نحوه تأثیرگذاری کیفیت زندگی بر مقبولیت اجتماعی دارد و نمی‌توان نتایج یک شهر را به کل کشور تعمیم داد.

از جنبه بین‌المللی، یافته‌های این پژوهش با نتایج گزارش سازمان بین‌المللی کار (ILO, 2021) همسو است که نشان می‌دهد ایجاد محیط کاری حمایت‌گر و سیاست‌های منابع انسانی حساس به جنسیت، مشارکت و پذیرش اجتماعی زنان را به شکل چشمگیری افزایش می‌دهد. همچنین، شباهت‌های جالبی با مطالعات انجام‌شده در جوامع صنعتی شرق آسیا مشاهده می‌شود که در آن‌ها نیز امنیت شغلی و درآمد پایدار بیشترین اثر را بر منزلت اجتماعی زنان دارد (Lee & Kim, 2020). تفاوت‌های فرهنگی و هنجاری میان ایران و کشورهای شرق آسیا ایجاب می‌کند که هرگونه مقایسه با احتیاط و در چارچوب‌های بومی صورت گیرد. از منظر آزمون فرضیه، تمامی شواهد کمی و کیفی فرضیه‌ی اصلی پژوهش را مبنی بر وجود رابطه مثبت و معنادار میان کیفیت زندگی و مقبولیت اجتماعی زنان شاغل تأیید کرد. حتی پس از کنترل متغیرهای جمعیت‌شناختی همچون سن، وضعیت تأهل و سطح تحصیلات، رابطه بین کیفیت زندگی و مقبولیت اجتماعی پایدار باقی ماند. این استحکام آماری نشان می‌دهد که کیفیت زندگی به عنوان یک سازه چندبعدی، متغیری کلیدی برای توضیح میزان پذیرش زنان شاغل در جامعه است. بنابراین، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان اجتماعی باید ارتقای کیفیت زندگی را نه تنها یک هدف رفاهی بلکه ابزاری برای تقویت برابری جنسیتی و افزایش سرمایه اجتماعی در نظر بگیرند. بر اساس نتایج پژوهش، چند پیشنهاد سیاستی مطرح می‌شود. نخست، ضرورت سرمایه‌گذاری در بهبود شرایط اقتصادی زنان شاغل از طریق افزایش دستمزد منصفانه، ایجاد فرصت‌های برابر ارتقای شغلی و توسعه بیمه‌های جامع. دوم، تقویت شبکه‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی از جمله انجمن‌های زنان و شوراهای محله که می‌تواند به افزایش حمایت اجتماعی و کاهش احساس انزوا کمک کند. سوم، تدوین و اجرای برنامه‌های آموزشی و فرهنگی برای تغییر نگرش‌های جنسیتی و کاهش مقاومت خانواده‌ها در برابر اشتغال زنان. چهارم، ارتقای خدمات حمایتی شهری مانند مهدکودک‌های ارزان و حمل‌ونقل امن که می‌تواند فشار مضاعف بر زنان شاغل را کاهش دهد. به عنوان جمع‌بندی کلی، می‌توان گفت که پژوهش حاضر تصویری چندلایه از رابطه‌ی کیفیت زندگی و مقبولیت اجتماعی زنان شاغل در شهر اراک ارائه داد. این تصویر نشان می‌دهد که کیفیت زندگی، مفهومی فراتر از رفاه مادی است و ترکیبی از سلامت جسمی و روانی، روابط اجتماعی و شرایط اقتصادی را در بر می‌گیرد که در تعامل با ساختارهای فرهنگی و اقتصادی جامعه، میزان پذیرش زنان شاغل را تعیین می‌کند. یافته‌ها آشکار ساخت که ارتقای کیفیت زندگی به ویژه در ابعاد اقتصادی و اجتماعی، نه تنها موجب افزایش رفاه فردی می‌شود بلکه به طور مستقیم در تقویت سرمایه اجتماعی و کاهش تبعیض جنسیتی مؤثر است. در عین حال، موانع فرهنگی و نگرش‌های سنتی همچنان می‌توانند فرآیند پذیرش اجتماعی را کند یا محدود کنند. بنابراین، رویکردی جامع که هم بر بهبود شاخص‌های عینی کیفیت زندگی و هم بر تغییر هنجارهای فرهنگی تمرکز داشته باشد، ضروری است. چنین رویکردی با نظریات توسعه انسانی و برابری جنسیتی هماهنگ است و می‌تواند به افزایش مشارکت زنان در عرصه‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی بینجامد. به بیان دیگر، سرمایه‌گذاری در کیفیت زندگی زنان شاغل، سرمایه‌گذاری در توسعه پایدار و متوازن جامعه است.

منابع

۱. امیری، شاهرخ، خدای، راسخ، کرامت‌الله. (۲۰۲۱). بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی و اقتصادی بر فرهنگ سیاسی شهروندان شیراز (با تأکید بر مطالعه تطبیقی متولدین قبل و بعد از دهه ۶۰). *مطالعات جامعه‌شناسی*، ۵۱(۱۴)، ۱۴۵-۱۶۵.
۲. بردبار غلامرضا، سلطانی سعیده، بردبار هستی. (۱۴۰۰). بررسی ارتباط ابعاد هوش فرهنگی و سرمایه فرهنگی بر رفتارهای ضد شهروندی سازمانی.
۳. حسینی، م. و همکاران. (۱۳۹۹). «شبکه‌های اجتماعی و پذیرش زنان شاغل». *فصلنامه مطالعات اجتماعی*، ۱۲(۳)، ۴۵-۶۸.
- کاظمی، ر. و همکاران. (۱۳۹۸). «عوامل فرهنگی مؤثر بر مقبولیت زنان شاغل». *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۲۰(۲)، ۷۷-۹۸.
- زارعی، ن. و همکاران. (۱۴۰۰). «بررسی رابطه درآمد و مقبولیت اجتماعی زنان در شهرهای صنعتی و خدماتی». *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۲۲(۱)، ۱۱۵-۱۳۸.
۴. یزدان پناه، رویا. (۱۴۰۰). بررسی جامعه‌شناختی تغییرات در شیوه‌های کسب مقبولیت اجتماعی در جوانان.
5. Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241–258). Greenwood.
6. Bourdieu, P. (2000). For a scholarship with commitment. *Profession*, 40-45.
7. Dalziel, P. (2019). The importance of cultural capital in expanding personal and national wellbeing. *Journal of Asia-Pacific Studies*, 35, 329-341.
8. Fraser, N. (2013). *Fortunes of feminism: From state-managed capitalism to neoliberal crisis*. Verso.
9. Habermas, J. (1984). *The Theory of Communicative Action*. Beacon Press.
10. ILO. (2021). *Gender equality in the workplace: Global report*. International Labour Organization.
11. Lee, S., & Kim, H. (2020). Women's employment and social acceptance in East Asian industrial cities. *Journal of Comparative Sociology*, 61(4), 589–612.
12. Parsons, T. (1951). *The social system*. Free Press.
13. Putnam, R. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
14. Rossetti, G., & Quinn, B. (2021). Understanding the cultural potential of rural festivals: A conceptual framework of cultural capital development. *Journal of Rural Studies*, 86, 46-53.
15. Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press.
16. Walby, S. (1990). *Theorizing patriarchy*. Basil Blackwell.
17. Weber, M. (1978). *Economy and society*. University of California Press.
18. World Health Organization (WHO). (2022). *Mental health and social participation*. World Health Organization.
19. World Health Organization. (2022). *Mental health and social participation*. WHO.